

DE GAZETTE VAN GENT

Onze regering is biezonder bezorgd om het vinden van de nodige gelden...: wij hebben dit in kleine tekst of in koeien van letters, de laatste dagen op de voorpagina van onze krant kunnen of moeten lezen.

Onze ministers syn particulierlyck gheoccupeert om by een te vergaderen groote sommen van panninghen... Dit lazten onze voorouders in hun krant van 8 september... 1667, driehonderd jaar geleden.

Er is dus blijkbaar, vooral dan in dat domein luttel weinig nieuws onder de zon!

Het ging toen niet om de Belgische regering, want die bestond toen niet, maar om een Spaanse regering, voor de zoveelste maal in een conflict gewikkeld met Frankrijk en bij het lezen van dit bericht, hebben onze voorouders die toen van een Spaanse bezetting alhier “genoten”, wellicht op dezelfde manier als wij, hun roemrijke of roemloze nazaten, gereageerd.

Dit exemplaar van 8 september 1667 van de Gendtsche Post-Tyginghen, is niet het oudste nummer van de krant, het draagt immers het volgnummer 69 maar wat er in de vorige 68 nummers te lezen stond, kunnen wij, — voorlopig althans — niet weten, want geen enkel exemplaar ervan is ons bewaard gebleven. In 1867 werd een mooie stuiver beloofd aan wie de hand kon leggen op een van die zoekgeraakte nummers: “Indien ooit iemand ons de vroegere nummers der Gazette kon aanschaffen, gaarne zouden wij hem tegen hun gewicht afkopen!”

Denk nu niet, indien Gij in uw verzameling, een nummer 69 van de Gendtsche Post-Tydinghen bezit, dat Gij eigenaar zijt van de drie of de vier bewaarde

gebleven exemplaren! Om U alle illusies te ontnemen en om te vermijden dat U me naar de waarde van het stuk in uw bezit zoudt vragen, zal ik U maar onmiddellijk verklappen dat de Gazette van Gent — titel die de Post-Tydinghen later aannamen —, op 1 januari 1867, bij het tweehonderjarig jubelfeest van het blad, aan al haar abonneuten een nadruk van dit nummer 69 liet geworden, zodat er 3000 exemplaren van bestaan: deze nadruk schrijft het blad, gemaakt met de photo-lithographie in de werkhuizen der heren Simonau en Toovey te Brussel, naar het stelsel Toovey, is een zoo trouw fac-simile van het oorspronkelijke, dat wij bij de vergelijking van 't echt stuk met het namaaksel, moeilijk het eene uit het andere kunnen onderscheiden" Elk verder commentaar is derhalve overbodig...

Toeval, gril of symbool, in elk geval wanneer wij de verzameling van het oudste dagblad van Gent openslaan, is de eerste tekst, die wij bovenaan links in de eerste kolom te lezen krijgen: "Madrid 13 Ougste: Onse ministers syn particulierlyck gheoccupeert..."

De dagbladen hadden normaal de uitvinding van de boekdrukkunst op de voet moeten volgen, want berichtgeving heeft te allen tijde bestaan omdat, de mensen te allen tijde nieuwsgierig en nieuws-gierig zijn geweest en dat koningen en regeringen steeds vlug op de hoogte wilden gesteld worden van hetgeen elders gebeurde, liefst dan van het krijgsgebeuren. En nochtans gingen er een paar jaartjes voorbij vooraleer van een werkelijke krant mocht gesproken worden; het is zelfs met geen absolute zekerheid uit te maken wanneer en door wie het eerste dagblad werd uitgegeven omdat veel van die onregelmatig opgestelde en verschijnende berichtgevingen of blaadjes geenszins beantwoorden aan de definitie die vandaag voor een dagblad wordt voorgesteld. Wat er ook van zij, Gent verrichtte in dit domein, zeker geen baanbrekend werk en er waren haast twee eeuwen verlopen sedert het drukken van het eerste boek alhier, toen de Gentsche Post-Tydinghen werden geboren.

Op 8 april 1483 liet Arend of Arnoud De Keysere, toen gevestigd naast de Gouden Hand op het Veerleplein; de gedrukte tekst van "Le Traité de la Paix et le mariage fait à Arras" verschijnen, en het was pas in augustus 1666 dat Maximillaen Graet een rekweset indiende om het koninklijke privilege te bekomen een dagblad in de Gentse stede uit te geven: Aen den Coninck, ver-toont in alle ootmoedicheyt Maximillaen Graet, geheswooren boven druckere ende vercooper tot Ghent, dat hy van notabele coopliden ende andere persoo-nen der voornaemde steed aansocht wort ten fine hy dezelve stede ende Uwe majesteyts provincie van Vlaenderen soude participant maecken van het gone in de Coninckcrycken ende Republieken van Europa is passerende, ende dat bij

middel wekelycke relaesen, by den suppliant te drucken in forme van Gazetten ofte Couranten...”

Het verzoekschrift volgde al de paden van de administratieve doolhof over Geheime Raad, Raad van Vlaanderen en Gents stadsbestuur, zodat de officiële vergunning Graet slechts op 17 november bereikte: er waren “gene rede omme supplianten versoeck te reculeren ofte beletten”.

Op 1 januari 1667 mochte de Gentse kooplieden en andere notabelen zich dan ook verheugen in de ontvangst van het eerste nummer van de eerste Gentse krant.

Spijtig genoeg is dit nummer verloren gegaan en moeten wij aldus het inleidend of welkomstwoord van Maximiliaen Graet tot zijn lezers missen. Met een weinig verbeelding kunnen wij de aanhef reconstrueren, die ongeveer als volgt moest luiden: “Geachte lezer, met dit eerste nummer van onze Post-Tydinghen, hebben wij gepoogd een leemte aan te vullen en een wens die U en wij sedert jaren koesterden, in vervulling te doen treden: want tot op heden hebt Gij Uw toevlucht moeten nemen tot bladen die in andere steden verschenen en die U met vele vertraging bereikten; is het beste lezers, nodig er U aan te herinneren dat Abraham Verhoeven in Antwerpen in 1605 zijn “de Nieuwe Tydinghen” uitgaf, dat Brugge sedert 1635 over zijn “Nieuwe Tydinghen uyt verscheide gewesten” beschikt, dat sedert 1649 te Brussel het “*Courrier véritable des Pays-Bas ou relations fidèles extraites de diverses lettres*” verschijnt, terwijl Gent, hoofdstad van Vlaanderen, het zonder enige officiële berichtgeving moest stellen”.

Hetgeen Graet, gezworen drukker van de stad, doch bovendien een fijnzinnige geleerde en letterkundige, verzwegen, is dat Antwerpen en Brussel sedert jaren een dagblad nodig hadden omdat die steden actief leefden terwijl Gent in de eerste helft van de XVIIe eeuw ingesluimerd lag en geen enkele handels- of economische activiteit ontplooidde.

De godsdienstige beroerte van de vorige eeuw hadden de geestelijke atmosfeer verpest: duizenden mensen, meestal handelaars en intellectuelen waren, na de terugkeer van de Spanjaarden, het land ontvlucht, de politieke activiteit was beneden het vriespunt gedaald. De massa was onverschillig geworden en hunkerde nog enkel naar het “dagelijks brood”. Met zijn 31.000 inwoners een dode stad geworden, een derde van de woning stonden leeg en bij gebrek aan economisch-intellectueel en politiek leven, was er geen enkel behoefte aan een dagblad.

Het is pas in 1660 dat een tijdelijke heropleving zich aftekent: Frankrijk en Spanje, moegeoorlogd, hernemen hun handelsbetrekking en Gent haalt er onmiddellijk profijt uit: het is als een nieuwe lente: handelaars herademen, gebouwen worden heropgetrokken, men volgt met belangstelling de politieke

en andere gebeurtenissen in Europa. Maximillaen Graet loerde op dat ogenblik op die heropstanding om zijn droom een dagblad te stichten, te verwezenlijken.

En inderdaad zijn Gentsche Post-Tydinghen oogsten heel wat bijval zoveel bijval dat zij de afgunst van de “concurrentie” verwekken.

Maximillaen Graet is de eerste de beste niet in het vak. Hij heeft zich sedert jaren verdienstelijk gemaakt met allerhande verzorgde uitgaven hetgeen hem trouwens de titel van gezworen drukker van de stad deed verwerven.

Graet heeft onvermijdelijk zijn mededingers een deel van hun cliënteel ontnomen: zij namen weerwraak in 1672 door alles in het werk te stellen om de Gentse drukker zijn privilege te ontnemen, onder voorwendsel dat, zo beweerde men te Brussel, één dagblad volstond, dat Graet weinig nieuws gaf in zijn blad, en dat zijn berichtgeving onjuist was.

Het Gentse stadsbestuur stond echter aan Graets zijde die aldus deze kwade periode te boven kwam, na o.m. te hebben bewezen dat hij in verscheidene landen van Europa correspondenten had die hij duur betaalde dat hij zijn blad een stuiver en niet drie stuivers zoals het Brussels blad het deed verkocht, dat de in het Frans opgestelde kranten niet door eenieder te Gent konden gelezen worden en ook dat al de nummers van zijn Tydinghen “ghevisiteert ende gecensureerd” waren.

De censuur zal hij trouwens voor geen al te zware problemen hebben gesteld: Graet, zoals de overige Belgische bladen uit de tijd brengt geen enkel commentaar uit op het gebeuren op de *dépêches* die hem uit het buitenland bereiken. In 1674 is het een andere Brusselaar, een zekere doctor Foppens, die verzocht “eene generale interdictie om de steden Gendt. Antwerpen ende Brugghe van te maeken ende drucken vlaemsche gazetten”! Desnoods zal hij er zelf voor zorgen een vlaamse uitgave te doen “il offre de leur donner à vendre les siennes en flamend” doch ook deze weinig confraternele poging mislukte. Maximillaen Graet kon, met succes, zijn krant blijven uitgeven tot zijn dood in 1676. Zijn weduwe zette de onderneming voort en na haar overlijden in 1682, verzochten haar kinderen om de vergunning de Gendtsch Post-Tydinghen op hun beurt te mogen drukken, verzoek dat onmiddellijk werd ingewilligd. Aldus bleef het Gents dagblad gedurende 54 jaar, tot in 1721 in handen van de familie Graet. Tot dan toe heeft het dagblad, nog steeds in zijn wording- en groei-jaren, vrede genomen met een letterlijk overnemen van het nieuws dat de redactie bereikte. Het plaatselijk nieuws neemt weinig of geen plaats in: er was ten andere in dit klein in 1° formaat verschijnend blad, maar luttel weinig ruimte, zodat telkens zich iets belangrijks of ongewoon voerdeed, Graet er de beschrijving van drukte... buiten het blad: het publiek kon ze afzonderlijk komen aankopen op de redactie.

Het was voor de “gazettier” Maximiliaen Graet en zijn erfgenamen een krachttoer geweest het eerste Gentse dagblad de “Gentsche Post-Tydinghen” gedurende meer dan een halve eeuw, als familiaal bezit, in leven te hebben gehouden. Velen zouden er sedert lang het bijltje hebben bij neergelegd, want censuur, administratieve vitterijen en voortdurende aanvallen uit Brussel hadden ongetwijfeld de grootste idealist ontmoedigd.

In die onophoudelijke tergingen en plagerijen uit de hoofdstad moet men echter geen voorloper van taalproblemen en -verwickelingen gaan zoeken. Hugonet, Floppens en Zéleux die het om de beurt beproeven, hun collegas uit de provincie de gazettiers van Gent, Brugge en Antwerpen het leven zuur te maken, willen graag de verbintenis aangaan kranten in de Vlaamse taal uit te geven “des gazettes en flamend, pour la satisfaction de ceux qui ne savent pas la langue française” maar zij willen dat de provinciale bladen zouden verdwijnen en dat Brussel alleen het monopolium zou bezitten bladen uit te geven! Hugonet beriep zich hierbij op het exclusief octrooi hem in 1655 door de Spaanse overheden verleend voor heel de Zuiderlijke Nederlanden als enige gazetter te mogen optreden, zowel voor de Franstalige als Vlaamse kranten, en uiteindelijk had Brussel zijn slag thuisgehaald, want de Raad van State stemde erin toe, moesten de stadsmagistraten van de drie Vlaamse steden niet kordaat hun lokale bladen ter hulp zijn gesprongen.

De Gentse overheden gans biezonder stonden aan Graets zijde in die hachelijke ogenblikken en verdedigden hem met hart en ziel.

Maximiliaen Graet had ten andere van zijn Post-Tydinghen een levensideaal en geenszins een winstgevend baantje gemaakt. Het blijkt duidelijk uit het verhoor van het Stadsbestuur dat hij zijn buitenlandse correspondenten zeer duur moest betalen. De oplage van zijn krant moet bovendien tamelijk laag zijn geweest, want de meeste mensen waren ongeletterd, en wie lezen kon, kocht niet elke week een krant. Een exemplaar van de Gentse Post-Tydinghen mocht men, zonder veel moeite, twee of drie weken na zijn verschijning, lezen bij een of andere vriend of kennis: de berichten die er in verschenen, hadden toen reeds weken of maanden nodig gehad om Gent te bereiken, een paar dagen meer ontnamen het nieuws geen greintje van zijn onactualiteit!

In 1676, wanneer Maximiliaen Graet overlijdt, schijnt de krant definitief zijn moeilijke wordingsjaren achter de rug te hebben. Zonder al te veel verwickelingen heeft de weduwe het “Privilegie ende octroy van zyne Conincklycke Majesteyt” verkregen, doch na een paar maanden is de toestand maar triestig te Gent: de legers van Lodewijk XIV plunderen de omstreken van de stad die ze op 12 maart 1678 innemen.

De mensen hadden toen graag, langs hun krant om, enig nieuws over de krijgsverrichtingen vernomen, doch de eerste bladen, alsmede de censuur

hielden er een andere mening op na: de lezers wachtten te vergeefs vanaf 1 januari 1678 op hun krant. Het eerste nummer van 1678 verscheen pas op 14 maart, toen de Fransen de stad reeds bezetten en het enig roomvers nieuws dat de Gentenaren in hun Post-Tydinghen te lezen kregen, waren de weinig aanmoedigende voorwaarden van de capitulatie van hun stad.

Pas was de hemel wat opgeklaard, of een dom incident kwam een nieuwe onderbreking in de publicatie van de krant veroorzaken. De familie Graet trof het werkelijk niet met de overheden.

Op 10 november 1681 had het blad een correspondentie van 6 november uit Den Haag aan de gebruikelijke censuur onderworpen en zonder enig verzet gepubliceerd: het ging over een inzicht van de Engelsen troepen naar de Nederlanden te sturen om er de aanspraken van de Fransen op het land van Aalst te verijdelen.

Groot was dan ook de verwondering van de weduwe Graet toen zij twee dagen later vernam dat de Spaanse overheden haar dagblad voor onbepaalde tijd schorsten. Reden of voorwendsel daartoe was dat de Post-Tydinghen zich ingelaten hadden met problemen van buitenlandse politiek, een onderwerp dat in die jaren voorbehouden was aan de regeringsmiddens. Arme kranten die geen plaatselijk nieuws berichtten en ook geen problemen van internationale politiek, noch militaire vraagstukken mochten aanraken.

Een ingesteld onderzoek bracht echter onmiddellijk aan het licht dat de beampte, gelast met het censureren van het blad, zg. volledig ingenomen door de studie van een ander dossier — men weet wat dergelijk eufemisme in de administratie dekt of verbergt — de censuur van het blad uit het oog had verloren!

Een schorsing van 20 dagen werd niettemin opgelegd en de Wwe Graet moest zich symbolisch met haar zes kinderen rijke kroost aan de voeten van de Spaanse koning werpen, “se jecter aux pieds de Votre Majesté avecq six puvres créatures” om op haar dagblad te laten verschijnen.

De arme vrouw zou deze nieuwe tegenslag niet lang overleven, want in juni 1682 vervoegde zij haar echtgenoot in het graf.

De kinderen Graet moeten koppig geweest zijn, zoals alleen Gentenaren het kunnen zijn wanneer men hen voortdurend op de tenen trapt, om na de dood van hun moeder een nieuw octrooi aan te vragen.

Zij zetten het gedurende jaren, met veel geduld en vlijt het ouderlijk werk voort.

Problemen van redactie, commentaar, kritiek of beoordeling rezen niet eens op en de krant kon best plaatselijke redacteuren of een redactiesecretaris missen. Men werkte immer steeds naar een onveranderlijk plan: men bracht al de

berichten samen die de buitenlandse correspondenten hadden gestuurd, men onderwierp ze aan de librorum censor en wanneer deze laatste, tussen twee administratieve geeuwtes in, er niets verdacht in ontdekt had, plaatste men ze in chronologische volgorde, het meest oudbakken nieuws bovenaan in de eerste kolom en zo voorts tot de laatste kolom van het blad: moeilijker was het in die jaren niet. Enkel diende er voor gezorgd te worden dat de buitenlands correspondenten katholiek waren, want anderen vonden geen genade in de ogen van Z. M. de koning van Spanje!

Wie zo nieuwsgierig was iets te willen afweten van hetgeen in eigen land gebeurde, moest het in een buitenlandse krant gaan onderzoeken. Heel eenvoudig en praktisch was het wel niet, omdat al hetgeen uit het buitenland als publicatie kwam, op voorhand verdacht was, doch het journalisme moest nu eenmaal zijn weg zoeken, en het binnenlands nieuws zou slechts geleidelijk zijn plaats in de kranten opeisen.

In 1721, toen het kind volledig mondig was, stond de familie Graet het af aan Frans en Domien Van der Ween die het kind, in 1723, een nieuwe naam schonken: "Gazette van Ghent". Het ging vervolgens in 1748 over naar Pieter-Jan Vereechen, twee jaren nadien naar Michiel-Pieter De Goesin, in 1761 naar Jan-Thomas Meyer, in 1794 naar G.F. Van der Schueren, in 1804 naar Frans Bogaert en in 1827 werd het eigendom van de familie Vander Haeghen.

Vanaf 1723 wordt meer aandacht geschonken aan hetgeen in eigen land en eigen stad is voorgevallen: de tijd van de dagelijks uit het buitenland gestuurde berichten behoort nog geenszins tot het verleden en nog lang zullen de Gentenaren het klassiek: "men meldt ons uit..." moeten lezen, doch dit nieuws zou voortaan een meer bescheiden plaats moeten innemen. Het plaatselijk nieuws en vooral de publiciteit die zienderogen toeneemt, zullen het verdringen...

Roemrijk of roemloos blad? Zoals het vroeger verscheen zou het vandaag geen halfdozijn lezers vinden, maar wij moeten het blad situeren in zijn tijd, met de mogelijkheden, de redactie, de correspondenten, waarover het beschikte, de smaak van de lezers, de inmenging van de overheden, de traagheid van de berichtgeving, het klein lezerspubliek.

De Gazette van Gent heeft zich alles bij mekaar, "behendig" uit de slag getrokken. Zij volgde gedwee de stroom, legde zich neer bij de talloze politieke veranderingen die de XVIIIe eeuw en het begin van de XIXde eeuw kenmerkten, trachtte steeds de storm te overleden. De taal was nooit zuiver, de commentaar en de interpretatie van het gebeuren nooit markant. Veel nieuws, weinig kritiek, luttel weinig gedachten, kortom een trouwe spiegel van de mentaliteit van onze grootouders.

Zij hield stand, soms ten koste van offers die andere bladen niet hadden willen stellen. In 1810 verscheen zij als de “Gazette de Gand” tweetalig opgesteld in een erbarmelijk Nederlands en in een afschuwelijk Frans; van 15 april 1811 tot 28 oktober 1811, wordt zij het “Journal du département de l’Escaut et du commerce”. Op 9 februari 1814 verschijnt de krant opnieuw in onze moedertaal, wordt in 1827 de “Gazette van Gent en van annonces”, in 1829 de “Gazette van Gent, algemeen staatkundig en aankondigingsblad” in 1831 eindelijk “Gazette van Gent”.

Vanaf 1855 verscheen zij elke weekdag, en het laatste jaar van de XIXe eeuw, vergrootte zij haar formaat.

Na de eerste wereldoorlog werd het een zware, bijna hopeloze strijd tegen de steeds groter wordende concurrentie. Van onafhankelijk blad “onzijdig en onpartijdig gelezen door de personen van alle meeningen en alle partijen werd het toen de krant van de liberale partij. In 1940 verscheen het laatste nummer: de Gazette van Gent zou de wereldstorm niet overleven. Ouderdomsdeken van het Europese pers sneuvelde de Gazette van Gent als een onbekende soldaat.

De afdeling Vlaanderen van de Algemene Belgische Persbond heeft in het raam van Jaarbeurs een Internationale persvoorstelling in de zalen van ons Museum voor Sierkunsten ingericht die ons een machtig retrospectief beeld schept van meer dan vier eeuwen dagbladwezen en een gedetailleerd bezoek overwaard is.

Benevens talrijke technische bijzonderheden die hen in die speciale en koortsachtige wereld binnenloodsen, krijgt de bezoeker een vluchtige panoramatische kijk op de geschiedenis en de evolutie van het dagbladwezen. Vanaf de eerste schuchtere courranten tot de allernieuwste Amerikaanse en Engelse bladen met hun weelderige voorstelling, hun zucht naar sensatie, hun illustraties en vet gedrukte opschriften die elke morgen de lezer onder stoom moeten brengen en hem reeds naar de volgende editie van het blad doen hunkeren.

Welke kolossale weg werd er niet afgelegd tussen die eerste tijdingen die soms met een paar weken vertraging toekwamen en de hedendaagse speciale edities die een uur na het gebeuren het nieuws ervan over gans de wereld verspreiden. Welke afstand ook tussen de zakelijke, koude berichten, zonder enige uitleg de lezers aangeboden en de opgeschroefde woordenkraam of bitsig afbrekend commentaar bij elke gebeurtenis uit de tegenwoordige actualiteit.

Evolutie die van de pers het machtigste wapen in onze samenleving heeft gemaakt. Dat de geesten als het ware kneedt en de massa in een bepaalde richting kan duwen, maar nochtans paradoxaal verschijnsel meer en meer de slaaf

wordt van diezelfde massa welke zij op sleeptouw neemt, omdat elke dag de pers wat meer in de gunst tracht te komen van het publiek, zijn zenuwen en passie gespannen houdt en aldus dikwijls haar vergeven en opvoedende taak over het hoofd ziet.

Die geleidelijke evolutie wordt ten ander duidelijk belicht in een brochure in de tentoonstelling verkrijgbaar die tal van interessante gegevens, het nationaal en het Gents dagbladwezen bevat, samengebracht door de heer Ferdinand De Smedt, voorzitter van de afdeling Vlaanderen van de Belgische persbond, uitstekende handleiding voor de studie van het perswezen voornamelijk in onze gewesten.

De grote landen hebben, als naar gewoonte, naar de titel gedongen en het vaderschap van het dagblad opgeëist, probleem dat zeer moeilijk kan opgelost worden, omdat men bezwaarlijk de juiste scheidingslijn kan trekken tussen de couranten en de vroeger onregelmatig verschijnende bladen of geschreven berichtgevingen als de Venetiaanse “notizie scritte” b.v.v. die de voorlopers waren van de eigenlijke dagbladen.

Zo verschenen reeds in 1605 de “Nieuwe Tijdinghen” van de Antwerpenaar Abraham Verhoeven, waaraan echter nog het voornaamste journalistiek bestanddeel ontbrak, de periodiciteit.

Te Gent zag de eerste krant, die naam volledig waardig, het levenslicht op 1 Januari 1667. Het was immers op die dag dat het eerste nummer verscheen van de “Ghendtsche Post-Tydinghen”, “ghedruckt te Ghendt bij Maximiliaen Graet inde Breydelsteegh inden Enghel”.

Het mag ons wellicht vreemd voorkomen, dat het slechts twee eeuwen na de vestiging van de eerste drukkerij (die van A. De Keyser in 1483) te Gent was, dat iemand op het idee kwam een nieuwsblad uit te geven in de hoofdstad van Vlaanderen, doch dit is uit te leggen enerzijds door het gering belang welke het publiek in de berichtgeving stelde en anderzijds uit de afwezigheid van elk politiek leven en markante gebeurtenissen gedurende de XVIIe in onze gewesten.

In de XVIe ontbrak het de drukkers nochtans niet aan werk te Gent: Zelden werden zovele pamfletten, spotschriften, politieke gedichten en liedjes uitgegeven en rondgedeeld: de verwoede strijd tussen de Calvinisten en de katholieke godsdienst, de heerschappij van Hembyse, de bloedige broedertwisten deden de hartstochten hoog oplaaien en verleenden stof te over aan de schrijvers, die hun liefde of hun haat in die talloze hekelgedichten uitgalmde.

Toen echter het Spaans bewind, gepaard gaande met een strenge censuur, opnieuw stevig te Gent gevestigd werd, en geen de minste politieke activiteit te bespeuren viel, verdwenen ook de hekelgedichten en andere politieke

geschriften.

In de XVIIe eeuw was er dan ook te Gent geen behoefte aan couranten. Enkel de openbare besturen stelden belang in een spoedig berichtgeving en verleenden onder andere premiën aan wie het eerst een belangrijk nieuws op het stadhuis kwam mededelen. Verder betaalden de schepenen eveneens een jaarlijkse som aan personen die de “Hollandse courranten” of “wekelickselie gazetten” naar Gent overbrachten.

Maximiliaen Graet, drukker, uitgever, geleerde, letterkundig en bovendien gezworen drukker der stad Gent, die onder andere ook vreemde nieuwsbladen aan het gemeentebestuur bezorgde, had er waarschijnlijk reeds aan gedacht te Gent een courant te laten verschijnen, doch de politieke en economische toestanden waren zo slecht in de Arteveldestede, dat hij voldoende inzag dat zijn proef geen enkel succes zou kennen.

Edoch rond de jaren 1662 kent de stad een plotselinge heropleving: de handel met Frankrijk en Spanje wordt hernomen, de fabrieken krijgen bestellingen, gebouwen worden opgetrokken, de bevolking groeit aan, de voorspoed keert eindelijk terug. In 1666 worden grootse feesten ingericht bij de plechtige inhuldiging van Karel II en niemand ook Graet niet, had op dat ogenblik kunnen vermoeden dat die heropleving slechts een strovuur was en dat de Stad na korte tijd terug in haar lethargie zou vervallen.

Het is dit ogenblik van schijnbare welstand dat Graet uitkiest om een Gents dagblad, de “Ghentsche Post-Tydinghen” de wereld in te zenden. In augustus 1666 had hij, zoals het toen vereist was, een rekwest ingediend ten einde het privilege te verkrijgen welk hem op 17 November werd toegekend, zodat op 1 Januari 1667 het eerste nummer van het blad mocht verschijnen.

Dit en de volgende nummer zijn helaas verdwenen: het oudste dat wij ervan bezitten is dat van Donderdag 8 September 1667, het 69e nummer. In een brochure in 1905 door de Gazette van Gent uitgegeven, lezen wij dienaangaande: “Indien ooit iemand ons de vroeger nummers der Gazette kon verschaffen, gaarne zouden wij hem die tegen hun gewicht afkopen!”

Het blad ging niet heel vlot van stapel en reeds vijf jaren na zijn verschijning, dagen de eerste moeilijkheden op, verwekt door na-ijverige drukkers, die hem het verwijt toesturen de berichten onnauwkeurig weer te geven, doch telkenmale wordt Graet door het stadsmagistraat in het gelijk gesteld welk herinnert aan het privilege van 1666 “waer bij hem toeghelaten is het drucken en verkoopen binnen dese stad dewelke, gazetten met conditie dat de voors gazetten, sullen ‘telcher reyse (aleer die te drucken) ghevisiteert ende gecensureert worden”.

Daaruit kunnen wij afleiden dat het blad dus telkens aan voorafgaandelijke

censuur onderworpen werd, censuur die echter een loutere formaliteit was, daar Graet enkel feiten en gebeurtenissen mededeelde zonder er enig commentaar aan toe te voegen: trouwens vanaf 1669 vinden wij geen melding meer op het blad van de tekst “Vidit J.G.L.C.”, bewijs der censuur.

Het blad welk aanvankelijk met gotische en romeinse letters gedrukt werd, verscheen tweemaal per week, de Maandag en Donderdag en later in 4e op twee kolommen met romeinse letters uitgegeven.

Zoals vandaag nog, vormden de berichten over het oorlog voeren tussen de verschillende landen, de hoofdschotel, terwijl er weinig of geen plaatselijk nieuws gegeven werd: enkel hetgeen het leger aanbelangt of de melding, dat dit of gene regiment door onze stad is getrokken.

Die afwezigheid van lokale en zelfs nationale actualiteit heeft aan het blad veel van zijn interessen ontnomen en een snelle uitbreiding onmogelijk gemaakt.

Nochtans wanneer Maximiliaen Graet in 1676 overlijdt, vraagt en bekomt zijn weduwe de voortzetting van het privilege welke in 1683, na het afsterven van de weduwe, op de erfgenamen overgaat (1683-1712), nadien op Michiel en Augustien Graet (1713-1717) en eindelijk op Augustien Graet (1717-1720) zodat de courant meer dan een halve eeuw eigendom der familie bleef.

Het eerste hoofdartikel bleef lang achterwege en verscheen in het eerste nummer van 1717: het is een overzicht van de gebeurtenissen van het afgelopen jaar en draagt een chronogram: “Aquila devincit lunarn”: de Oostenrijkse arend zal de Turkse halve maan overwinnen; vijftig jaren waren nodig geweest om de uitgevers dit eerste commentaar te zien neerpennen; de evolutie was dus zeer traag en men hield zich stipt aan de koude, zakelijke berichtgeving.

Zelfs wanneer het blad voor de stad uiterst belangrijke feiten aanhaalt geschiedt dit zonder commentaar, als op 14 Maart 1678 b.v. wanneer het de voorwaarden van overgave, aan Gent verleend, laat verschijnen.

Maar een ander element welke later het dagbladwezen zou revolutioneren, had veel sneller zijn intrede in de Gendtsche Post-Tijdinghen gedaan; de annonce of aankondiging die wij reeds in het nummer van 3 Oktober 1667 aantreffen en de voorbode was van de latere reclame.

Die eerste halve eeuw was een periode van strijd, aarzeling en aanpassing geworden. Het blad is een kleine, tederige kronijk, met af en toe een soort supplement, wanneer er belangrijk nieuws is, in klein formaat uitgegeven dat ook verkleind of vergroot werd volgens het min of meer aantal aankondigingen en berichten, die men ook in marge drukte.

In 1723 verandert de eigendom van familie, het blad krijgt een nieuwe naam:

“Gazette van Gend” en neemt nu geleidelijk uitbreiding; het aantal annonces vooral vermeerderd, en op 17 December 1750 verschijnt het zelfs met een speciaal bijblad aankondigingen.

Wanneer in 1761 het blad dan ook voor de zoveelste maal van eigenaar verandert, moest de nieuwe uitgever het privilege 8.000 gulden betalen, som die hij waarschijnlijk nooit zou gestort hebben indien de Gazette niet winstgevend ware geweest.

Aan het plaatselijk nieuws wordt nu ook meer belang gehecht en het blad wordt vanaf het midden der XVIIIe eeuw een interessant studiemateriaal voor de Gentse geschiedenis.

Voor het buitenlands nieuws ging men nog immer zoals in de beginjaren te werk bij middel van briefwisseling: wanneer die niet toekwam, schreef men doodeenvoudig: “de manuscript van... zijn heden niet toegekomen” en de lezer vond dit heel normaal.

Terwijl de berichtgeving aldus zakelijk blijft en de informatiemiddelen eerder primitief, neemt de reclame steeds meer uitbreiding en moeten vanaf 1780 soms bijvoegsels van twee en meer bladzijden verschijnen. Vanaf 1798 wordt het blad op in folio formaat gedrukt en wordt wekelijks een dagblad van betekenis, doch de Fransen die ons land bezetten, kwamen weldra roet in het eten strooien.

Het blad moet in de twee talen verschijnen en verbod wordt opgelegd enig nieuws te geven over het leger, de doortocht van soldaten en de bewegingen langs de kust. De annonces moeten in het Frans verschijnen, een zesde van de winst afgestaan worden, de titel verandert eerst in “Gazette de Gand”, later in “Journal du Département de l’Escaut et Annonces”, nadien in “Feuille d’affiches, annonces et avis divers du Département de l’Escaut” en eindelijk in “Journal du Département de l’Escaut”.

Met het Hollands Bewind verscheen het blad terug, vanaf 9 Februari 1814, in het Vlaams om dan in 1831 driemaal per week uitgegeven te worden, na inmiddels nog in 1829 en 1830 van titel veranderd te hebben, eerst “Gazette van Gend, Algemeen Staetkundig en Aenkondigingsblad” daarna “Gazette van Gend en van de provincie Ooste-Vlaenderen, Algemeen Staetkundig en Aenkondigingsblad”.

In 1831 wordt het terug de “Gazette van Gend”, titel welk het bewaren zou tot in 1940.

Vanaf 1855 verschijnt het zesmaal per week en is het de bijzonderste Vlaamse krant geworden met een nog groter geworden formaat, een onafhankelijk en onpartijdig blad dat geheel Vlaanderen door gelezen wordt.

Na de eerste wereldoorlog verandert het nog een paar maal van eigenaar om

ten slotte het orgaan van de Vlaamse liberalen te worden.

Daarmee verloor het onvermijdelijk een groot aantal zijner lezers en na een bestaan van bijna drie eeuwen, verdween het voor immer van het journalistiek strijdtoneel, zoals zovele andere lokale en provinciale bladen die nog onmogelijk met de bladen uit de hoofstad konden wedijveren.

Pierre Kluyskens
